

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kähärä, Heidi; Aerila, Juli-Anna; Kauppinen, Merja

Title: Satujen siivillä kirjastoissa : Lukumaan lumo (LULU) -hanke suuntaa kirjastotyön varhaiskasvatusikäisiin

Year: 2024

Version: Published version

Copyright: © Finra ry, 2024

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Kähärä, H., Aerila, J.-A., & Kauppinen, M. (2024). Satujen siivillä kirjastoissa : Lukumaan lumo (LULU) -hanke suuntaa kirjastotyön varhaiskasvatusikäisiin. *Kielikukko*, 43(1-2), 31-35.
https://finrainfo.fi/wp-content/uploads/2024/09/Kielikukko_1-2_2024_www.pdf

Heidi Kähärä,
varhaiskasvatuk-
senopettaja, Rau-
man Pikkunorssi

**Juli-Anna
Aerila,**
äidinkielen ja
kirjallisuuden
yliopistonlehtori,
Turun yliopiston
Rauman kampus

**Merja
Kauppinen,**
yliopistonlehtori,
opettajankoulu-
tuslaitos, Jyväsky-
län yliopisto

Satujen siivillä kirjastoissa – Lukumaan lumo (LULU) -hanke suuntaa kirjastotyön varhaiskasvatusikäisiin

*Kaikenikäisten lasten lukemisen tukeminen on suomalaisen yhteiskunnan painopistealueita. Kuntien eri toimijoiden yhteistyöllä ja kuntien verkostoitumisella päästään vaikuttamaan sekä lasten kirjallisuutta ja kirjaston käyttöä koskevaan kiinnostukseen että perheiden lukukulttuurin kehittymiseen. Syksyllä 2023 alkaneessa ja heinäkuussa 2024 päättyvässä Lukumaan Lumo (LULU) -hankkeessa tuetaan kirjastojen, varhaiskasvatuksen ja varhaiskasvatusikäisten lasten perheiden yhteistyötä neljässä kunnassa: Raumalla, Eurajoella, Nokiolla ja Kemijärvellä. Kirjas-
tojohtoista hanketta rahoittaa Aluehallintovirasto eli AVI.*

Kirjastosta positiivisten elämysten retkikohte

LULU-hankkeen tavoitteena on edistää kirjaston eri palveluiden tunnettuutta ja käyttöä sekä lisätä kirjastoista käsin varhaiskasvatusikäisten lasten kiinnostusta kirjallisuuteen ja lukemiseen sekä kirjaston käyttöön. Hankkeen tavoitteena on luoda kirjastosta paikka, jonne tullaan viihtymään kirjojen parissa ja johon varhaiskasvatusikäiset kiinnittävät positiivisia mielikuvia. Toiveena on, että hankkeen myötä kirjastoretkestä muodostuu yhtä odotettu ja iloinen tapahtuma kuin vaikkapa perheiden arjen puisto- tai metsäretkistä. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi hankkeessa tehdään töitä, jotta kirjat tarjoaisivat kirjastoissa elämyksellisiä leikkiympäristöjä ja mahdollisuuden sukeltaa kirjallisuuden, satujen ja mielikuvituksen taianomaiseen maailmaan. Kirjaston ei tarvitse olla paikka, jonne juostaan kiireellä kauppareisun yhteydessä hakemaan muutama kirja.

Lisäksi tavoitteena on, että hankkeen myötä hankekuntien välille syntyy ja mallinnetaan yhteistyöverkostoja, joissa jaetaan tietoa ja hy-

Kuva: Heidi Kähärä.

väksi havaittuja käytänteitä varhaiskasvatusikäisten ja kirjaston yhteistyöhön. Hanke kehittääkin kirjastolaisen asiantuntijuutta varhaiskasvatusikäisten lukemisen pedagogikasta ja lisää varhaiskasvatuksen henkilöstön ja perheiden tietoisuutta kirjastoyhteistyön mahdollisuuksista. Hanketta koordinoi kirjastossa työskentelevä varhaiskasvatuksen opettaja, mikä mahdollistaa pedagogisen kehittämisen kirjaston ulkopuolella. Jo tässä kohtaa hanketta on huomattu, kuinka hedelmällistä dialogia on syntynyt varhaiskasvatuksen asiantuntijan ja kirjastoväen välille. Se on ollut sekä tarpeellista että toivottua.

Lulu Lukutoukka kulkee hankkeessa lasten mukana

Hankkeen voimaeläimenä toimii Lulu Lukutoukka, joka on muuttanut asumaan jokaisen hankekunnan pääkirjastoon. Tavoitteena on, että Lulu-hahmon kautta varhaiskasvatusikäiset lapset samaistuvat ja eläytyvät lukemisen iloon ja lukijaksi kasvamiseen. Lulu Lukutoukka -hahmoa käytetään lisäksi hankeviestinnässä, sillä Lulu lähettää päiväkodeille kirjeitä, jossa kutsuu lapset kirjastoon seikkailemaan ja informoi samalla varhaiskasvatuksen henkilöstöä kirjaston tapahtumista.

Lulu-hahmoilla on kirjastoissa oma koti, jota lapset saavat käydä ihailmassa ja katsomassa, onko jokin Lulun kotona muuttanut tai vaihtanut paikkaa sitten viime kirjastokäynnin. Lulun kodin vieressä on postilaatikko, jonne lapset saavat ha-

Kauheat käärmeet, kuva: Heidi Kähärä.

lutessaan tuoda Lululle kirjeitä tai piirustuksia.

Lulu kiinnittää kaikki piirustukset seinälle kotinsa viereen kaikkien ihailtavaksi. Lulu-hahmo on osoittautunut erinomaiseksi valinnaksi, sillä Lulun kodin seinusta on täytynyt lasten viesteistä ja lapset ovat ottaneet Lulun vastaan kirjastossa asuvana ystävänä, jota halutaan käydä tervehtimässä ja jonka välittämänä lukemisen lumous saa varhaiskasvatusikäisille sopivan leikkilisen kontekstin. Hankkeen lopussa järjestetään lukemisen ja kirjan juhlat: Lulu Lukutoukan perhosjuhlat. Silloin Lulu-hahmo saa vihdoin lukemalla omat siipensä ja kehittyä omaksi ainutlaatuiseksi lukijaperhoseksi upeiden siipien kera.

Lulu Lukutoukka -hahmon jokaiselle hankekunnan kirjastolle on huovuttanut Villakamarin taitava Miia Kirkkopelto ja Lulu Lukutoukka -logon on suunnitellut ja toteuttanut taiteilija Birgit Paavola.

Hanketoiminta rakentuu hankekirjastojen aikaisemmalle toiminnalle

Kaikissa hankekunnissa on ennen LULU-hanketta toteutettu monipuolista toimintaa lapsiperheille. Hankkeen tavoitteena onkin paitsi kehittää uudenlaista yhteistyötä, myös tukea ja jakaa aikaisempia toimivia varhaiskasvatuksen ja kirjastojen yhteistyömalleja. Samalla luodaan kirjastoihin toimintakulttuuria, joka tavoittaa varhaiskasvatusikäisten lasten perheet ja päiväkodit.

Eurajoen kunnan kirjastossa on esimerkiksi jo vakiintuneena käytäntönä iltasatuhylyt (Aeri-

Lulun koti, kuva: Heidi Kähärä.

la & Kauppinen 2019), ja kunnassa on tehty yhteistyötä eri toimijoiden kanssa, esimerkiksi tarinaan pohjautuvilla liikuntaradoilla. Kemijärven kunnan kirjastolla on pitkät perinteet satutuokioiden järjestämisestä varhaiskasvatusryhmille. Lisäksi kirjasto on ollut mukana järjestämässä Lapin kirjastojen lukumaskotin Hiihku-pöllön Huhuu-festareita ja organisoinut kirjailijavierailuja. Nokian kaupungin kirjasto on puolestaan tehnyt jo useamman vuoden ajan yhteistyötä kulttuuripolun kanssa, jossa tehdään yhteistyössä kulttuuripalveluiden, varhaiskasvatuksen ja peruskoulujen kanssa sisältöjä erilaisten teemojen ympärillä. Lukuvuonna 2023–2024 teemana on musiikki, ja kirjasto tuottaa sisältöä tähän teemaan tavoittaen samalla kattavasti varhaiskasvatuskäisiä lapsia. Lisäksi Nokiassa on myös järjestetty vuosittain useampia lapsiperheille suunnattuja tapahtumia. Myös Rauman kaupungin kirjastossa on ollut jo jonkin verran yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa. Esimerkiksi pääkirjasto on järjestänyt muutamana vuonna pehmojen yön, joka on saavuttanut suuren suosion. Lisäksi kirjastosta saa esimerkiksi lainattua toiveiden mukaisia kirjakasseja varhaiskasvatusryhmille ja keväisin lasten kulttuuriviikot tuovat runsaasti satutuokioita kirjastoon.

Hankkeen toiminta tukee Valtakunnallista varhaiskasvatussuunnitelmaa (2022)

Hankkeen vuosi jaettiin viiteen eri oppimisen alueeseen, jotka tulevat suoraan varhaiskasvatussuunnitelmasta (Opetushallitus 2022). Alueet ovat Tutkin ja toimin ympäristössäni, Kasvan, liikun ja kehityn, Kielten rikas maailma, Ilmaisun monet muodot sekä Minä ja meidän yhteisö.

Tutkin ja toimin ympäristössäni tutustutti kirjastoväen ja vierailevat lapsiryhmät sekä perheet satuhieronnan maailmaan, *Kielten rikas maailma* erilaisiin kielen ja sanavaraston kehittämiseen liittyviin harjoitteisiin, kuten suujump-

paan ja satunoppiin ja Ilmaisun monet muodot tarjosi eläytyvää leikkimistä satujen maailmassa. Hankkeessa on vielä jäljellä *Minä ja meidän yhteisö*, jolloin kirjastojen on tarkoitus hyödyntää jotain paikallista toimijaa kirjastojen satuhetkien järjestämisessä tuoden kuntien omaa historiaa ja kulttuuria esille lapsille ymmärrettävällä tavalla. Hanke päättyy *Kasvan, liikun ja kehityn* -oppimisen alueeseen, jonka aikana kirjastojen on tarkoitus järjestää Lululle liikunnalliset perhosjuhlat.

Jokaisen oppimisen alueen kohdalla on tutustuttu pedagogiseen taustaan sekä erilaisiin toimintatapoihin, joilla näitä oppimisen alueita voidaan kirjastoissa toteuttaa. Hanke on myös kouluttanut kirjallisuuden käyttöä varhaiskasvatuksen ja kirjastojen henkilökunnalle sekä pitänyt kirjavinkkauksia oppimisen alueiden mukaisesti päiväkodeissa.

Hanke on tehnyt yhteistyötä Turun yliopiston Rauman kampuksen kanssa järjestäen opettajaopiskelijoille kirjavinkkauksia ja työpajan sekä tarjonnut heille mahdollisuuksia osallistua Lulu-tapahtumien järjestämiseen tulella paikan päälle pitämään työpajoja tai tuottamalla materiaalia hankkeen käyttöön. Raumalla tehdään keväällä myös paikallisten koulujen kanssa yhteistyöprojekti, jossa oppilaat suunnittelevat ja toteuttavat toiminnalliset satupolut varhaiskasvatusryhmille.

Satuessu, kuva: Heidi Kähärä.

LULU-hanke kannustaa lapsia leikkimään ja osallistumaan kirjan maailmaan

Kaikkiin kirjastoihin rakennetaan edellä esitellyjen oppimisen alueiden mukaisia satumaailmoja, joissa perheet ja lapsiryhmät pääsevät vapaasti leikkimään kirjaston aukioloaikojen mukaisesti. Tämän lisäksi järjestetään perheille lukemaan innostavia, kirjaston palvelujen käyttöön ja kirjallisuuteen perehdyttäviä tapahtumia ilta-aikaan. Perheitä ja lapsiryhmiä on tarkoitus myös osallistaa kir-

jaston eri tapahtumien järjestämiseen. He saavat esimerkiksi äänestää seuraavan satumaailman teemaa tai satua. Presidentinvaalien aikaan Raumalla lapset pääsivät äänestämään vuoden satuhahmoa. Voittajan on tarkoitus tulla vierailemaan Lulun perhosjuhliin lasten yllätykseksi.

Hankkeen aikana on hankekuntien kanssa tutustuttu erilaisiin toimintatapoihin, joilla oppimisen alueita voidaan kirjastoissa toteuttaa. Muutamia suosituimpia toimintatapoja ovat olleet **satuessu, satupolut sekä kuvien etsiminen kirjan sivuilta**.

Satuessu toimii satuhetken elävöittäjänä. Essussa on 6 taskua, joista lapset saavat vuorollaan tulla hakemaan satuun liittyviä kuvia tai esineitä, jotka vievät tarinaa eteenpäin. Jouluna Raumalla lapsiryhmät pääsivät kuuntelemaan lasten äänestämää Pete ja Pulmu: Joulukuusi (Scheffler 2018) -joulusatua, jossa tarinassa olleet kuusenkoristeet ilmestyivät satuessun tas-

Joulumaailma, kuva: Heidi Kähärä.

kuista ja lapset pääsivät kiinnittämään niitä tarateipin avulla pahvikuuseen. Tarinassa kuusen koristeet katoilivat yksitellen ja lasten tehtävä oli pohtia, mikä koriste puuttui joukosta.

Satupoluilla tiettyä kirjaa luetaan eteenpäin eri satupolon pisteillä. Pisteiden välillä saattaa olla kirjan tarinan osaan liittyvä tempurata tai polku, jota lasten tulee seurata seuraavalle pisteelle, tai pisteillä saattaa olla kirjan tarinan osaan liittyvä tehtävä. Tammi-helmikuun ajan kirjastoilla oli viidakkoseikkailu, ja satupolon kirjana toimi Julia Donaldsonin Apinan arvoitus (2014). Lapset pääsivät seikkailulle apinan mukaan etsimään pikkuapinan äitiä seuraten satupolon ohjeiden mukaisia vihjekuvia.

Kuvien (tai esineiden) etsiminen on helppo tapa saada lapset keskittymään lukemiseen ja kirjan tarinaan. Jokaiselle lapselle jaetaan tai he etsivät kyseisestä tilasta pieniä kuvia, jotka heidän tulee löytää kirjan sivuilta sitä mukaa, kun kirjaa luetaan. Kuvien avulla voi jo etukäteen pohtia, mitä kirjan tarinassa voisi tapahtua tai muistella tarinan kulkua tarinan lukemisen jälkeen.

Toiminnan kehittäminen tarvitsee tietoa tuekseen

Kehittämishankkeiden sykli on monesti lyhyt ja hanke on ohi kuin huomaamatta. Tästä syystä on tärkeää, että hankkeessa kehitetään tutkimuspohjaisesti toimintamalleja kirjaston ja var-

haiskasvatuksen yhteistyön vakiinnuttamiseksi kunkin kunnan erityispiirteiden mukaisesti. Hankkeessa haastatellaan yhteistyökumppanit kolme kertaa: odotusten kartoittamiseksi alussa, toiminnan suunnan tarkistamiseksi keskivaiheilla ja tavoitteiden saavuttamisen ja jatkon hahmottamiseksi loppuun. Myös varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien odotuksia ja kokemuksia kartoitetaan kyselyn avulla kirjaston järjestämien tapahtumien yhteydessä. Jo nyt hanke on osoittanut, että perheet ja varhaiskasvatuksen henkilöstö hyödyntävät aktiivisesti elämyksellisempää kirjastoa ja että tämäntyyppiselle toiminnalle on selkeä tarve.

Tutustu LULU-hankkeen materiaaleihin

Hanke kokoaa Kemijärven, Eurajoen, Nokian ja Rauman yhteistyössä tehtyjä materiaaleja kaikkien kiinnostuneiden käyttöön Lulu Lukutoukan blogiin <https://lukumaanlumo.blogspot.com/> kevään aikana ja Lulun kuulumisia päivitetään myös Lulun instagramiin @lululukutoukka. Tervetuloa seuraamaan Lulun matkaa perhoseksi sosiaalisessa mediassa tai paikan päällä hankekuntien kirjastoissa!

Lähteet:

Aerila, J.-A. & Kauppinen, M. 2019. Sytytä lukukipinä. Pedagogisia keinoja lukuinnon herättelyyn. Jyväskylä: PS-kustannus.
 Donaldson, J. 2014. Apinan arvoitus. Karkkila: Mäkilä.
 Opetushallitus. 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Määräykset ja ohjeet 2022:2a. Helsinki: Opetushallitus.
 Scheffler, A. 2018. Pete ja Pulmu: Joulukuusi. Karkkila: Mäkilä.